

Razumkov
centre

Kingdom of the Netherlands

MATRA Programme

Лютий 2023

УКРАЇНА: ВІД ВІЙНИ ДО МИРУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

Аналітичні оцінки

I. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА І ОБОРОНА: ГОЛОВНІ ПОДІЇ, ПРОЦЕСИ, ТЕНДЕНЦІЇ

Наближення річниці російського вторгнення, всупереч очікуванням, не спричинило вагомого впливу на поточну ситуацію чи на перспективи перебігу війни. Спроби противника захопити Бахмут і Вугледар ціною надзвичайно високих втрат у живій силі та техніці не мали успіху, хоча й дозволили йому частково перехопити ініціативу та змусити українську сторону залучати додаткові резерви для утримання позицій.

У битві за Бахмут обидві сторони, схоже, переслідували однакову ціль, а саме — скосування та максимальне виснаження сил противника, в т.ч. з-поміж підготовлених до очікуваного наступу резервів.

БОЙОВІ ДІЇ

Головні зусилля російської сторони протягом лютого були спрямовані на:

- ✓ завершення окупації Луганської обл., захоплення Бахмута та прорив української оборони в районі м.Вугледар, що могло б слугувати демонстрацією прогресу у виконанні задекларованих і неодноразово адаптованих цілей т.зв. «спеціальної воєнної операції»;
- ✓ перегрупування сил та нарощування людських і матеріальних резервів для проведення наступальної операції;
- ✓ створення глибоко ешелонованої оборони на окупованих територіях та у прикордонних російських регіонах;
- ✓ завдання періодичних масованих ударів по об'єктах критичної інфраструктури із застосуванням дронів-камікадзе, крилатих і балістичних ракет.

Українські Сили оборони здійснювали заходи, що переслідували наступні завдання:

- ✓ збереження стратегічної ініціативи на театрі бойових дій;
- ✓ виснаження сил противника і знищення скупчень живої сили, техніки та матеріальних резервів;

✓ протидія зусиллям противника з захоплення тактичної ініціативи на найбільш загрозливих напрямках;

✓ створення умов для наступних контр-наступальних операцій;

Протягом січня-лютого лінія зіткнення не зазнала суттєвих змін, а тактичні успіхи сторін на окремих ділянках не вплинули на загальну ситуацію. Основні наступальні дії російських військ велися на Куп'янському, Лиманському, Бахмутському, Авдіївському та Шахтарському напрямках. На більшій частині лінії фронту російські підрозділи здійснювали переважно оборонні дії, а також ракетно-артилерійські обстріли невійськових об'єктів на прифронтових територіях. Росія також не припиняла завдавати ударів далекобійними ракетами та дронами-камікадзе, хоча їх масштаби дещо знизилися, порівняно з попередніми місяцями, що може свідчити як про виснаження запасів, так і про цілеспрямоване накопичення резервів для наступної спроби масштабного наступу.

Інтенсивні бойові зіткнення в районі м.Бахмут та прилеглих населених пунктів стали предметом уваги світових медіа. В публічній площині активно порушувалося питання військової доцільності «битви за Бахмут» з огляду на значні втрати людських і матеріальних резервів, необхідних для очікуваного контрнаступу. Метою такої інформаційної кампанії може бути підштовхування військово-політичного керівництва України сісти за стіл переговорів. Наприкінці лютого Президент В.Зеленський заявив, що «важливо захищати Бахмут, але не будь-якою ціною і не для того, щоб усі загинули».

До штурмів Бахмута, де протягом попередніх шести місяців головну роль відігравала «піхота пригожина», російська сторона дедалі активніше почала залучати регулярні військові підрозділи. Зменшення ролі ПВК «Вагнер» зумовлено кількома факторами. По-перше, штурмова тактика «людського валу» спричинила настільки високі втрати серед найманців, що їх стало неможливо компенсувати. На російському «ринку живої

сили» загострилася конкуренція між ПВК і МО в пошуку «добровольців», в т.ч. з-поміж осіб, що перебувають в місцях позбавлення волі.

МОБІЛІЗАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РФ

Останнім часом з'являється інформація про підготовку росією нової хвилі мобілізації. Окрім 300 тис. набраних восени минулого року, планується залучити до лав збройних сил ще 500 тис. військових запасу і призовників. При цьому, необмеженість мобілізаційного потенціалу росії є міфом. Дуже орієнтовно, чисельність чоловічого населення росії віком 18-27 років складає близько 8 млн. осіб і віком 18-65 років – 42 млн. осіб (за даними перепису 2021р.). З урахуванням всіляких обмежень (здоров'я, сімейний стан, освіта, зайнятість у стратегічних галузях тощо) призовний потенціал росії складає 260 тис. осіб на рік і мобілізаційний потенціал – близько 2 млн. осіб (за оцінкою голови Федеральної розвідувальної служби Німеччини Б.Каля, росія може мобілізувати на війну проти України ще до 1 млн. військовослужбовців). За рахунок скасування низки обмежень мобілізаційний потенціал росії можна довести до 2,5-4 млн. і більше. Але при цьому треба враховувати такі фактори як: вичерпання потенціалу на окупованих територіях і в периферійних суб'єктах рф; масова втеча великого числа чоловіків призовного віку напередодні осіннього призову 2022р. (за окремими неперевіреними оцінками, не менше 1 млн.); економічні втрати через звуження ринку праці; погіршення якості особового складу збройних сил (поповнення призовниками та військовослужбовцями запасу, умовно, II і III сорту).

Навіть якщо росії вдасться домогтися бажаних показників призову та мобілізації, то забезпечення цього війська потрібними обсягами військової техніки, амуніції, інших матеріальних засобів, з огляду на вплив санкцій на економіку та, особливо, на оборонну промисловість, видається малоімовірним, принаймні, до літа цього року. З огляду на це, росія докладатиме великих зусиль для забезпечення військово-технічних потреб збройних сил за рахунок обходу санкцій і збільшення власного виробництва озброєнь, налагодження поставок зброї, комплектуючих і боєприпасів з Китаю, Північної Кореї, Ірану, пошуку інших джерел постачання зброї.

Інтенсивні бої за контроль над Вугледаром, що має важливе оперативне значення, не принесли суттєвих здобутків російській стороні, попри застосування елітних підрозділів морської піхоти та десантників за підтримки бронетанкової техніки. Задokumentовані кадри провального російського наступу дають підстави для підтвердження висновків стосовно низької бойової спроможності російських підрозділів, доукомплектованих за рахунок мобілізованих після втрат, завданих у попередні місяці. Невдалий штурм Вугледара, ймовірно, став суттєвим стримуючим фактором

подальших спроб російського командування продемонструвати «великі здобутки» до річниці початку т.зв. «спеціальної воєнної операції».

За оцінками різних джерел, імовірність наземного вторгнення з території білорусі залишається низькою з огляду на рівень присутності та переміщень особового складу й військової техніки. Водночас, низка заяв президента білорусі свідчить про наміри і надалі надавати всебічну підтримку російській агресії, що не виключає свідомої провокації з метою обґрунтування безпосереднього залучення білоруських військових у прикордонному конфлікті. У разі, якщо за власної ініціативи або під тиском москви лукашенко зважиться на такий крок, то приводом може стати навіть повторення інциденту, подібного пошкодженню російського військового літака А-50 на білоруському аеродромі, незалежно від існування доказів причетності до нього української сторони.

Як можливі напрямки весняного наступу росії розглядаються північно-західний (Чернігів), північний (Суми) і північно-східний (Харків). Проте не виключається, що згадані напрямки можуть бути використані для відволікаючих ударів, а напрямком головного удару буде визначено Східний (Донецький) або Південно-Східний (Запорізький). Основними ознаками готовності противника до рішучого наступу на певних напрямках будуть: активні штурмові дії військ першого ешелону та їх потенційні успіхи на окремих ділянках фронту (що й спостерігається зараз); зосередження у другому ешелоні потужного угруповання сил і засобів, достатніх для прориву оборони та подальшого розвитку наступу; створення потужного стратегічного резерву сил і засобів для посилення наступального угруповання та його підтримки з флангів.

Проте, враховуючи величезні втрати росії у війні, наявні там проблеми з комплектуванням військ живою силою і технікою, а також удари по тилах і можливі упереджувальні контрнаступальні дії ЗСУ, російське військове керівництво може постати перед необхідністю використання створених резервів по частинах для «затикання дірок» на фронті замість їх застосування для створення ударного «кулака». Визначальними чинниками у подальшому перебігу подій будуть майстерність планування операцій ЗСУ, формування ними якісно підготовлених та озброєних резервів, а також обсяги, номенклатура та темпи надходження до України західної військово-технічної допомоги.

Відчуваючи брак спроможностей для завдання Україні рішучої воєнної поразки, росія вдається до асиметричних гібридних заходів, намагаючись розосередити Сили оборони України по якомога ширшому фронті та відволікти увагу західних партнерів від надання допомоги Україні. Одним із напрямів таких дій стали спроби росії спровокувати напруженість у Молдові та скомпрометувати Україну начебто намаганням захопити Придністров'я.

ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ ТА ДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ОБОРОНИ

У лютому відбулася низка кадрових змін у керівництві оборонного відомства, ймовірно, пов'язаних як з корупційним скандалом із закупівлею послуг харчування, так і зумовлених намірами певних центрів впливу усунути О.Резнікова з посади Міністра оборони. Ініціатива, спрямована на відставку О.Резнікова і призначення на посаду Міністра оборони генерала К.Буданова, очевидно, не була підтримана Президентом В.Зеленським. Реалізація такої ініціативи могла спричинити певні негативні наслідки для співпраці з міжнародними партнерами, де важливі саме особисті контакти. Особливо небажаним кроком було б призначення генерала на посаду Міністра оборони, який згідно з чинним законодавством і демократичними стандартами має бути цивільною особою.

Водночас відбулися кадрові ротації і в інших міністерствах та відомствах (переважно на рівні заступників), в місцевих органах державної влади та в державних підприємствах. Таким чином українська влада демонструє готовність рухатися шляхом реформ і дослухатися до сигналів з боку суспільства та іноземних партнерів. Росія та її прихильники в окремих західних країнах намагаються поширити тезу про «втому від України» і таким чином загальмувати надання їй допомоги. Якщо й існує така думка в західних країнах, то в дещо іншій конотації, а саме — немає сенсу вкладати в країну, яка не готова до змін на краще. Як не достатнім, то хоча б необхідним свідченням готовності України до реформ є кадрові зміни в українському Уряді.

МІЖНАРОДНІ ПОДІЇ (ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ)

Рішення та заяви міжнародних партнерів України протягом лютого є підтвердженням готовності антивоєнної коаліції до комплексної, довгострокової підтримки України та поступової відмови від політики штучних обмежень при передачі важких озброєнь. За результатами двох останніх зустрічей у форматі «Рамштайн» Україна має отримати від

союзників безпрецедентні пакети допомоги з огляду на номенклатуру та кількість озброєнь, обладнання та боєприпасів. Вирішення етапного питання постачання танків може бути свідченням початку розвороту західного політикуму в напрямі ідеї завершення конфлікту шляхом надання Україні спроможностей для переконливої воєнної перемоги і, відповідно, поразки росії на полі бою. Підтвердженнями цього є позиції лідерів провідних країн Заходу, зокрема, промова Президента США Дж.Байдена під час його візиту до Києва. Про це свідчить голосування на Генеральній Асамблеї ООН 23 лютого 2023р., де за Резолюцію «Принципи Статуту Організації Об'єднаних Націй, які лежать в основі досягнень всеохоплюючого, справедливого і сталого миру в Україні» проголосувала 141 країна (7 — проти, 32 — утрималися).

Водночас власну гру навколо російсько-українського конфлікту починає Китай. У позиційному документі з 12 пунктів Китай виклав власне бачення принципів (умов) врегулювання конфлікту, яке, скоріш за все, не влаштує ні Україну, ні росію, ні Захід, але навколо якого Пекін намагатиметься сколотити коаліцію незахідних країн і таким чином врятувати росію від повної поразки та розвалу.

Протягом лютого не зафіксовано подій, політичних заяв і рішень, які б могли розглядатися як такі, що кардинально впливають на подальший перебіг і перспективи завершення війни або ж на вже сформовані тенденції. Отже, станом на кінець лютого 2023р.:

- ✓ Максималістські цілі збройної агресії кремля проти України залишаються незмінними, а саме — знищення української державності. Водночас триває процес адаптації проміжних цілей та методів їх досягнення.
- ✓ Росія здійснює активні заходи з підготовки сил і засобів до вирішального реваншу з метою перехоплення ініціативи на театрі бойових дій найближчими місяцями одночасно з приготуваннями до переходу до стратегії «війни на виснаження».
- ✓ Усвідомлення партнерами України небезпеки перспективи затягування війни, схоже, спонукало їх до зміни підходів до ухвалення рішень стосовно номенклатури, кількості та темпів надання військової допомоги Україні.
- ✓ Поява на боці росії таких держав, як Китай, Іран і Північна Корея ускладнює ситуацію і виводить її на рівень змагання демократичного та авторитарного світів.

II.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

Роковини широкомасштабної війни, розв'язаної росією проти України, стали нагодою і мотивом для акцій та ініціатив світової спільноти на підтримку України. Лютий 2023р. був насичений важливими подіями тактичного та стратегічного характеру, які зафіксували позитивні для України геополітичні тенденції консолідації солідарності та практичної допомоги Києву. Цей місяць був продуктивним для української дипломатії щодо акумуляції зовнішньої допомоги, покращення міжнародного становища країни, її іміджу й авторитету в світі.

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ

Лютий 2023р. став «рекордним» за інтенсивністю і рівнем політико-дипломатичних контактів. Українська сторона в рамках «воєнної дипломатії» зосереджувала зусилля на забезпеченні поставок зброї для ЗСУ, зміцненні санкційного фронту, розвитку відносин з зовнішніми партнерами на дво- та багатосторонньому рівнях, подальшій міжнародній ізоляції країни-агресора тощо. У загальному вигляді слід окреслити наступні напрями дій української сторони.

Політико-дипломатичні контакти на різних рівнях. У лютому відбулися численні дипломатичні переговори, консультації, зустрічі на вищому і високому рівнях, серед яких найбільш важливими були:

- ✓ спільне засідання Уряду України і Єврокомісії;
- ✓ кілька раундів переговорів з керівництвом ЄС;
- ✓ візити до Києва Прем'єр-міністрів Швеції, Нідерландів, Італії, Іспанії;
- ✓ зустрічі та переговори на вищому рівні з Президентами Франції, Польщі, Туреччини, Естонії, Казахстану, Кіпру, Філіппін, Пакистану, Уганди, Прем'єр-міністром Великої Британії, канцлером Німеччини, Прем'єр-міністром Норвегії тощо;

- ✓ участь у засіданні Європейської Ради;
- ✓ візит до Києва Президента США Дж.Байдена;
- ✓ зустріч із директоркою-розпорядником МВФ К.Георгієвою;
- ✓ візити делегацій конгресу США, кнесету Ізраїлю, парламенту Нідерландів;
- ✓ участь у нараді лідерів G7.

Серед інших значимих контактів слід відзначити переговори з урядовцями Канади, Бразилії, Німеччини, Польщі, керівництвом ПА НАТО, послами G7, делегацією ОЕСР, топ-менеджерами JP Morgan тощо. Уперше відбувся візит в Україну делегації Королівства Саудівська Аравія на чолі з міністром закордонних справ Принцом Фейсалом бін Фарханом Аль Саудом.

Паралельно тривали робочі зустрічі і консультації з іноземними партнерами на рівні Уряду, профільних міністерств і відомств. Зокрема, на полях Мюнхенської конференції Глава МЗС України Д.Кулеба провів 15 зустрічей з іноземними візаві — у т.ч. з Генсеком НАТО, держсекретарем США, віце-канцлером ФРН, главами МЗС Пакистану, Іраку, Бразилії, Японії, Швеції, топ-дипломатом КНР, сенаторами США тощо.

Це підтверджує висновки попереднього моніторингу (січень 2023р.) **про наступальний і проактивний характер зовнішньої політики офіційного Києва, стабільно високий рівень й інтенсивність політичного діалогу з провідними державами світу. Важливим активом української дипломатії є встановлення і зміцнення атмосфери довіри і дружніх особистих контактів з багатьма лідерами провідних країн світу.**

Участь української сторони у роботі міжнародних інституцій, різноманітних форумах і заходах. Протягом лютого українська сторона активно просувала власні інтереси на міжнародних майданчиках і форумах. Важливою у політико-дипломатичному плані

була участь української делегації у 59-й Мюнхенській безпековій конференції (17-19 лютого), головною темою якої була війна в Україні. Конференція набула широкого міжнародного резонансу та засвідчила широку світову підтримку Україні у протистоянні російській агресії. Результативними були дії української сторони та її союзників в рамках засідання надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН (23 лютого). Україна також була присутня на Міжнародному форумі в Каунасі, на заході Федерального Президента Німеччини, присвяченому солідарності з Україною (Берлін, 25 лютого). Водночас парламентська делегація України відмовилась брати участь в офіційних заходах зимової сесії ПА ОБСЄ (Відень, 23-24 лютого) на знак протесту проти допуску до неї представників росії.

Просування проукраїнських ініціатив.

Офіційний Київ на двосторонньому рівні та в багатосторонньому форматі продовжував активно просувати низку міжнародних ініціатив спрямованих на: а) зміцнення міжнародної підтримки України; б) запровадження української формули миру; в) притягнення країни-агресора до покарання за скоєні злочини; г) прискорення європейської та євроатлантичної інтеграції України. Деякі з цих ініціатив були матеріалізовані у «Лондонській декларації», яку підписали В.Зеленський і Р.Сунак 9 лютого, і у Спільній декларації Президента України і Голови Ради Міністрів Італії (21 лютого). Також ініціативи України знайшли відображення у відповідних заявах і резолюціях ООН, ЄС, НАТО, присвячених роковинам широкомасштабної російської агресії.

МІЖНАРОДНІ ПОДІЇ ТА ЗАХОДИ

На початку лютого відбувся ряд важливих подій у сфері євроінтеграції України. 2 лютого Європарламент ухвалив резолюцію із закликом забезпечити умови для запуску переговорного процесу про вступ України до ЄС. Того ж дня, вперше в історії відносин Києва і Брюсселя, відбулось спільне засідання Уряду України і Єврокомісії. Центральною подією стало проведення 3 лютого в Києві XXIV Саміту Україна-ЄС (про це нижче). Згодом, 8-9 лютого, В.Зеленський здійснив європейське турне — зустрівся з лідерами Великої Британії, Франції, Німеччини, взяв участь у засіданні Європейської Ради.

Президент США 8 лютого виступив в Конгресі з щорічною промовою «Про стан держави», в якій висловив солідарність і підтримку Україні. Дж.Байден заявив, що «... ми збудували глобальну коаліцію. Ми вистояли проти агресії Путіна. Ми стоїмо з народом України. Ми будемо стояти... стільки, скільки буде потрібно».

ЄС і НАТО протягом лютого ухвалили ряд резолюцій на підтримку України. Зокрема, країни ЄС: а) підтвердили подальшу консолідовану воєнну, фінансову, гуманітарну підтримку України «доки, доки буде потрібно»; б) задекларували продовження та підсилення санкційної політики щодо РФ; в) закликали прискорити інтеграцію України до ЄС. У Заяві НАТО (24 лютого) наголошується на «посиленні політичної і практичної підтримки України», «збереженні скоординованого міжнародного тиску на росію», притягнення росії до відповідальності за воєнні злочини.

Стратегічно важливою подією став візит Президента США Дж.Байдена до Києва 20 лютого 2023р. Цей візит набув широкого міжнародного резонансу, засвідчив незмінний і послідовний курс Вашингтона на всебічну підтримку України у протистоянні російській агресії. Зустріч Президентів мала вагоме геополітичне значення, продемонструвала позитивну динаміку союзницьких відносин України і США, готовність Вашингтона сприяти просуванню інтересів України на світовій арені, нарощувати воєнну і фінансову допомогу Києву, на чому наголосив Президент США під час перебування в столиці. Згодом, 24 лютого, американська сторона заявила про черговий масштабний (\$10 млрд.) пакет фінансової допомоги Україні.

«Бухарестська дев'ятка» НАТО 22 лютого виступила зі спільною заявою на підтримку України, в якій позитивно оцінила євроатлантичні прагнення Києва, визнала росію «найбільш значною і прямою загрозою безпеці» і задекларувала наміри збільшити «сили й засоби стримування і оборони НАТО».

Генеральна Асамблея ООН 23 лютого ухвалила резолюцію «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі досягнень всеохоплюючого, справедливого і сталого миру в Україні». Цей документ, який підтримала 141 країна світу: а) вимагає

виведення російських військ з території України, негайне припинення нападів на критично важливу інфраструктуру України; б) притягнення до відповідальності за вчинені на території України злочини за міжнародним законодавством; в) підтверджує прихильність суверенітету, незалежності та територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів; г) закликає держави-члени та міжнародні організації до забезпечення всеохоплюючого, справедливого та міцного миру в Україні.

Ухвалення резолюції свідчить про важливу тенденцію подальшої консолідації стабільної більшості країн світу, що підтримують Україну в протистоянні російській агресії.

МЗС Китаю у роковини нападу росії на Україну оприлюднило «Позицію щодо політичного врегулювання української кризи». Цей документ, що містить 12 пунктів загального декларативного характеру та насамперед відображає інтереси Китаю, був досить скептично оцінений лідерами країн Заходу, у т.ч. з огляду на позиціонування КНР стосовно війни, розв'язаної росією проти України. Проте сам факт висунування мирних ініціатив Пекіном заслуговує на увагу.

Тривали процеси подальшої міжнародної ізоляції країни-агресора, засудження її злочинів на території України. Це один з головних напрямів міжнародного опору російській експансії, в рамках якого відбулись наступні заходи: а) Генсек Ради Європи М.Пейчинович-Бурич 8 лютого розіслала інформаційний документ урядам країн-членів РЄ з пропозицією створення спеціального трибуналу для притягнення до відповідальності керівництва рф; б) 16 лютого Парламент Словаччини ухвалив резолюцію, у якій визнав нинішній російський режим терористичним, а росію — державою-спонсором тероризму; в) Уряд Нідерландів 17 лютого надав згоду на створення в Гаазі міжнародної організації — Реєстру збитків, завданих Україні російською агресією; г) Міжнародна федерація журналістів призупинила членство в організації Союзу журналістів росії; ґ) Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей (FATF) 24 лютого призупинила членство росії і внесла її до чорного списку «юрисдикцій високого ризику»; д) Рада ЄС 25 лютого затвердила десятий пакет санкцій проти росії, що містить обмеження на експорт важливих технологій і промислових товарів. Нові

обмеження поширюються на 49% експорту із ЄС на суму близько €11,4 млрд.

КРОКИ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Етапною подією у сфері євроінтеграції стало проведення 3 лютого в Києві XXIV Саміту Україна-ЄС. І хоча саміт не повністю виправдав деякі завищені очікування української влади, його підсумки були вагомими та позитивними для України. Серед найбільш важливих практичних результатів Саміту слід відзначити такі: а) забезпечення додаткової військової допомоги Україні в межах Європейського фонду миру; б) укладення Угоди щодо участі України у програмі ЄС «Єдиний ринок» із бюджетом €4,2 млрд. на 2021-2027рр.; в) забезпечення провідної ролі ЄС у Донорській координаційній платформі; г) підписання Меморандуму щодо стратегічного партнерства у сфері відновлюваних газів; ґ) оновлення Дорожньої карти інтеграції України до Єдиного цифрового ринку; д) домовленість про проміжну оцінку виконання рекомендацій Єврокомісії навесні 2023р. і створення окремого підрозділу Єврокомісії відповідального за взаємодію з Україною.

У цілому Саміт продемонстрував послідовну та незмінну підтримку і солідарність ЄС з Україною, визначив подальші чіткі орієнтири євроінтеграції Києва.

Узагальнюючи події лютого 2023р., слід відзначити, що світова спільнота у роковини широкомасштабної російської агресії продемонструвала консолідовану підтримку та солідарність з Україною. Високими були інтенсивність і рівень політико-дипломатичних контактів. Набули практичного втілення зусилля України щодо просування власних інтересів на міжнародних майданчиках, зокрема, на міжнародних конференціях, в рамках ГА ООН, на зустрічах і нарадах ЄС, G7, НАТО. Стратегічно важливе значення мав візит Президента США до Києва, а також ухвалення ГА ООН резолюції на підтримку України.

Лютий був продуктивним для української дипломатії як в контексті акумуляції зовнішньої допомоги, так і в плані просування на євроінтеграційному шляху. Саміт Україна-ЄС, що відбувся в Києві на початку лютого, мав важливі практичні результати, надав додатковий імпульс євроінтеграційним процесам.

III.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ

1. ЗАКОНОДАВСТВО.

1.1. В центрі уваги законодавчої діяльності Парламенту у лютому передбачувано перебували питання правового регулювання оборони України, захисту її суверенітету та територіальної цілісності, а також забезпечення економічної та інформаційної безпеки держави. Так, 7 лютого 2023р. ВРУ ухвалила Закони, якими були затверджені Укази Президента №58/2023 та №59/2023 від 6 лютого 2023р. «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» та «Про продовження строку проведення загальної мобілізації». Згідно з цими указами з 19 лютого 2023р. в Україні продовжено строки дії воєнного стану та проведення загальної мобілізації на 90 діб.

Окремим Законом ВРУ також тимчасово (на період дії воєнного стану в Україні, але не пізніше 1 січня 2024р.) звільнила від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України безпілотних літальних апаратів, оптичних та коліimatorних прицілів (коліimatorів), прицілів нічного бачення або тепловізійних прицілів, тепловізійних біноклів та монокулярів, приладів нічного бачення за переліком кодів УКТ ЗЕД, визначеними у Митному кодексі України (№2906-IX від 6 лютого 2023р.). Водночас законодавцем передбачено, що таке «звільнення» не може бути застосоване до товарів, які мають походження з країни, визнаної державою-окупантом або державою-агресором щодо України, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) чи з окупованої території України. Ухвалення цього Закону, за задумом його ініціаторів, має суттєво покращити справу забезпечення українських захисників квадрокоптерами (дронами), прицілами та приладами нічного бачення й іншими товарами, наявність яких у достатній кількості є важливим фактором для ефективного захисту України.

1.2. У лютому минув рік від початку повномасштабного вторгнення рф на територію України. У зв'язку з цим український Парламент ухвалив низку Постанов та Звернень з метою постійного привернення уваги світової громадськості, міжнародних організацій та зарубіжних держав до триваючої брутальної військової агресії рф проти суверенної держави, постійного скоєння нею та її військовослужбовцями воєнних злочинів, злочинів проти людяності, а також геноциду Українського народу. При цьому, окрему увагу звернено на необхідність забезпечення невідворотності справедливого покарання винних за всі ці злочини.

Так у Зверненні ВРУ до парламентів і урядів держав світу та міжнародних організацій з нагоди річниці повномасштабного вторгнення рф в Україну (Постанова ВРУ №2942-IX від 24 лютого 2023р.) українські парламентарі закликають визнати рф державою спонсором тероризму, а її дії — геноцидом Українського народу. Вони пропонують використати усі інструменти та можливості, зокрема, залучити Міжнародний кримінальний суд для притягнення до невідвотної відповідальності осіб, винних у вчиненні воєнних злочинів та злочинів проти людяності на території України, а також притягнення до відповідальності військово-політичного керівництва рф за вчинення злочину агресії, створивши спеціальний міжнародний трибунал. Окремою Постановою ВРУ затверджено Звернення українського парламенту до Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення Російською Федерацією міжнародних договорів (конвенцій), що мають ознаки геноциду Українського народу, в частині здійснення примусової депортації до держави-агресора або в межах тимчасово окупованих територій України дітей — громадян України та дітей, які

проживали на території України, з вимогою повернення таких дітей їхнім батькам або законним представникам (№2947-IX від 24 лютого 2023р.).

ВРУ визнала російську злочинну організацію ПВК «Вагнер» міжнародною злочинною організацією та засудила діяльність учасників цієї міжнародної злочинної організації, а також причетних до неї структур, включаючи урядові структури рф як держави-агресора, та її фізичних осіб (Постанова ВРУ №2903-IX від 6 лютого 2023р.). Українські парламентарі звернулися до Урядів і Парламентів держав світу з пропозицією визнання російської злочинної організації ПВК «Вагнер» міжнародною злочинною організацією, зважаючи на протиправний характер діяльності її учасників в Україні та інших регіонах світу.

ВРУ окремо звернулася також до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОЧЕС, урядів і парламентів іноземних держав з пропозицією внести інші російські приватні військові компанії (E.N.O.T., Cossacks, SlavCorps, ATK Group, Centre R, MS Group, MAP, RSB Group, які з 2014 року беруть активну участь у бойових діях на території України, Сирії та Лівії і чия діяльність нерозривно пов'язана з вбивствами та катуваннями як

військовослужбовців, так і цивільних осіб, руйнацією та паплюженням релігійних та культових об'єктів) до списків терористичних організацій та визнати рф державою-спонсором тероризму, яка всебічно підтримує тероризм та блокує діяльність Ради Безпеки ООН, чим ставить під загрозу міжнародний мир і безпеку (Постанова ВРУ №2904-IX від 6 лютого 2023р.).

У зв'язку з триваючою військовою агресією рф проти України, вчинення нею та її військовослужбовцями на території України численних воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноцид українського народу, ВРУ схвалила Звернення до Парламентської асамблеї Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ПА ОБСЄ) та парламентів її держав-учасниць щодо неприпустимості участі членів парламенту російської федерації в роботі статутних органів Асамблеї (Постанова ВРУ №2901-IX від 6 лютого 2023р.) та закликала Міжнародний олімпійський комітет, національні олімпійські комітети та міжнародні спортивні федерації заборонити участь російських та білоруських спортсменів у міжнародних спортивних змаганнях, у тому числі Олімпійських іграх, до завершення збройної агресії російської федерації проти України, включно з виведенням військ з усієї території України та вирішенням питання компенсації російською федерацією заподіяних Україні збитків (Постанова ВРУ №2899-IX від 6 лютого 2023р.).

IV. ЕКОНОМІКА

РІШЕННЯ

17 лютого завершилась Місія Міжнародного валютного фонду (МВФ) для підготовки до перегляду моніторингової програми, співробітники Фонду та українська влада досягли домовленостей на рівні персоналу. Це означає, що вже за кілька тижнів може завершитись підготовка програми підтримки України, яка має бути схвалена керівництвом Фонду.

Кабінет Міністрів України опублікував лист про наміри та меморандум про співпрацю з МВФ, у яких закріплено структурні маяки нової програми з МВФ. Є підстави стверджувати, що Уряд погодиться на практично всі вимоги МВФ, хоча ряд їх мають суперечливий характер.

Зокрема, вимагається розробити план дій із запобігання та погашення бюджетної заборгованості за деякими видами державних видатків, яка виникла через те, що Уряд у першу чергу направляв кошти на фінансування потреб оборони. Однак для країни, яка знаходиться у стані війни, оборонна спрямованість радше позитивна характеристика бюджету. Суперечливим також виглядає вимога реформування системи соціального захисту та забезпечення адресної підтримки усім соціально незахищеним групам населення, зберігаючи при цьому фіскальну стійкість. Однак в умовах війни досягнення цього сумнівне.

Є підстави очікувати цілий ряд уточнень, щоб меморандум зміг дійсно стати виваженим і реалістичним документом для сучасної України.

Загалом МВФ оцінюють, що Україні цього року може знадобитися фінансова підтримка на суму в межах €40–48 млрд. Ці кошти, окрім підтримки української економіки в умовах війни, будуть спрямовані на допомогу і «прискорення» зусиль України до вступу до ЄС (що також є одним з пріоритетів співпраці МВФ та України).

Водночас, ЄС найближчим часом оголосить про виділення Україні додаткового пакету допомоги у €400 млн. для підтримки процесу реформ, а також запропонує продовжити призупинення всіх тарифів і заходів торговельного захисту у частині українського імпорту. Якщо це станеться найближчим часом, то буде важливим сигналом для українського бізнесу про сприятливі умови входження у європейські ринки.

При цьому, слід пам'ятати, що умови доступу на ринки ЄС не обмежуються тарифами, дедалі більшу роль набувають заходи фітосанітарного контролю. ЄС оголосив про обговорення посилення фітосанітарного контролю всього імпорту зерна з України, зокрема, фуражного. Отже, для збереження позицій надійного та якісного експортера на європейські ринки Україні також потрібно посилити увагу до якості товарних поставок.

Зовнішньоторговельне сприяння Україні підтримала і Велика Британія — уряд країни оголосив, що продовжив тимчасову лібералізацію тарифів на імпорт для України до початку 2024р. Нагадаємо, угода про вільну торгівлю між двома країнами мала повноцінно запрацювати з початку 2023р.

Традиційно, доступ до фінансових та інвестиційних ресурсів для малих і середніх підприємств (МСП) ускладнений. Тому важливим для українського бізнесу є те, що Операційна рада Європейського фонду сталого розвитку плюс (EFSD+) оголосила про затвердження 24 гарантійних програм на загальну суму €2,4 млрд. для підтримки інвестицій у країнах, на які поширюється політика сусідства та розширення ЄС. Ці гарантії повинні згенерувати інвестиції на суму близько €17 млрд. та підтримати малі та середні підприємства, зокрема, у сфері відновлюваної енергетики, цифрових технологій.

Поряд з цим, багатостороннє агентство з гарантування інвестицій Групи Світового

банку (MIGA) надасть Європейському банку реконструкції та розвитку гарантії торговельного фінансування на суму до \$200 млн. для підтримки торговельних операцій, які здійснюються через державні банки у висхідних країнах, і сприятимуть розширенню можливостей ЄБРР на окремих ринках (за рахунок покриття ризику неплатежів державними банками).

Першим і основним бенефіціаром угоди буде Україна, де гарантія MIGA з ЄБРР буде негайно використана для підтримки торговельного фінансування.

Це особливо важливо для України, оскільки, вочевидь, доступ до ринків капіталів закритий. Так, Міжнародне рейтингове агентство Moody's Investors Service знизило довгострокові рейтинги Уряду України в іноземній та національній валюті, а також рейтинги пріоритетного незабезпеченого боргу в іноземній валюті до «Са» з «Саа3» та змінило прогноз з «негативного» на «стабільний». Це зумовлено тим, що у разі подальшої ескалації військового конфлікту втрати для приватних інвесторів можуть перевищувати половину початково вкладених коштів.

ПОДІЇ, ПРОЦЕСИ, ТЕНДЕНЦІЇ

Станом на 1 лютого, міжнародні резерви України перевищили \$29,9 млрд., тобто зросли з початку року на 5%, передусім завдяки міжнародній допомозі. Такий обсяг вважається достатнім для короткострокового макроекономічного збалансування, оскільки забезпечує фінансування 3,7 місяця майбутнього імпорту.

Слід врахувати, що Україна у січні отримала від міжнародних партнерів \$4,2 млрд. — кошти надали ЄС і США. У лютому фінансова допомога продовжувалась. Доречно звернути увагу на те, що до держбюджету України від Світового банку надійшла друга частина додаткового пільгового фінансування на \$203 млн. із загальної позики під гарантії Великої Британії у \$500 млн.

Позитивною новиною для України є те, що коло країн, які надають широкомасштабну допомогу, розширюється. Насамперед йдеться про Японію. Так у січні Японія надала

Україні \$95 млн., трохи раніше — \$170 млн., а у лютому Прем'єр Японії повідомив, що країна планує широкомасштабну додаткову фінансову допомогу Україні обсягом \$5,5 млрд.

Продовження партнерської допомоги означає, що, по-перше, Україна отримує значні ресурси на відбудову та відновлення. По-друге, ризики для розбалансування платіжного балансу послаблюються. Підтвердженням цього є те, що за даними НБУ (оприлюдненими на початку лютого), Україна у 2022р. отримала позитивне сальдо рахунку поточних операцій платіжного балансу з рекордним за останні 10 років показником — \$8,6 млрд. Зазвичай Україна мала дефіцит за поточним рахунком, що вимагало залучення боргових ресурсів. Звичайно, це стало можливим лише завдяки допомозі партнерських країн.

Звернемо увагу на особливість, яка може слугувати важливим орієнтиром для конкурентних позицій України. Йдеться про те, що у 2022р. єдиною сферою, яка не лише не погіршила експортні показники, а навіть їх наростила, є експорт інформаційно-комунікаційних послуг (ІКП) (у класифікації НБУ «телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги»). Якщо загальний експорт послуг склав \$16,2 млрд., то експорт ІКП перевищив \$7,5 млрд., тобто трохи менше половини загального (і на 5% більше, ніж в успішному 2021р.).

Такі результати засвідчують, що ІКП мають в Україні міцну базу і перспективи, а також належно інтегровані у світові інформаційні мережі, що за дбайливого ставлення можуть вже невдовзі стати однією з візитних карток України.

Звичайно, важливим є збереження макроекономічної стійкості навіть в умовах війни, на що зорієнтований НБУ. Так на черговому засіданні з монетарної політики НБУ залишив без змін облікову ставку на рівні 25% річних, і є підстави стверджувати, що зниження ставок НБУ у 2023р. не відбудеться. Вказане рішення відображає стабілізацію на досить високому рівні інфляційного тиску та інфляційних ризиків. Також НБУ вирішив надалі збільшити резервні вимоги до поточних та карткових рахунків (запроваджено з

11 лютого), щоб заохотити банки підвищувати відсоткові ставки за депозитами, що повинно зменшити тиск на обмінний курс гривні й сприятиме поступовому зниженню інфляції.

Поряд з цим, ризики скуповування валюти населенням залишаються значними. Так купівля валюти населенням України у січні перевищила продаж на \$564 млн., порівняно із \$463 млн. у грудні. Чиста купівля валюти населенням у січні легальними каналами стала найбільшою з початку повномасштабної війни. Хоча за попередніми даними динаміка скуповування валюти дещо знизилась, однак НБУ змушений і надалі проводити валютні інтервенції, у т.ч. щоб задовольнити попит з боку населення.

Водночас, НБУ має враховувати ризики, пов'язані з вимиванням коштів з вітчизняної банківської системи українцями-мігрантами. Так у другій половині 2022р. витрати українців (які вимушено виїхали через війну) становили в середньому \$2 млрд. на місяць, а річна сума склала близько \$20 млрд. На думку керівництва НБУ, подібна динаміка буде характерною і для 2023р., тобто за рік обсяг витрат складе близько \$24 млрд.

На початку лютого Держстат надав чергову порцію інформації, термін публікації якої був перенесений у зв'язку з воєнним станом. Так з початку 2022р. за перші III квартали промисловість впала на 35%,

вантажообіг — на 39%, роздрібна торгівля — на 24%.

Хоча йдеться про III квартали, однак за попередніми даними в осінні місяці відбулася певна стабілізація у головних виробничих сферах, тому є підстави стверджувати, що приблизно такими будуть показники діяльності за весь 2022р. Це може бути проінтерпретовано як складова економічної вартості російської агресії.

Між тим, поступово з'являються сигнали про певне покращення економічного середовища країни. Так Індикатор економічних настроїв (ІЕН) у I кв. 2023р., оприлюднений Держстатом 14 лютого, піднявся на найвищий рівень із січня 2022р. — досяг 97,4%, порівняно з 94,8% у IV кв., 85,7% у III кв. та 82,1% у II кв. 2022р.

Позитивною також є новина про те, що приватизаційні процеси, попри війну, вірогідно, стануть ознакою року. Так Фонд держмайна готує до приватизації три великі підприємства у Запоріжжі: «Запорізький титано-магнієвий комбінат», «Кремній-полімер» та «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат». Вказані процеси можуть стати знаковими, адже підприємства мають високу привабливість і значні перспективи, оскільки є вітчизняними лідерами у відповідних сферах. А їх успішна приватизація стане позитивним сигналом для вітчизняних і міжнародних інвесторів.

Попри випробування війни, обстріли критичної інфраструктури з початку вторгнення, окупацію енергооб'єктів та кібератаки, Україна завдяки підтримці партнерів та ефективній роботі енергетиків диверсифікувала постачання енергоресурсів та вирішила проблему дефіциту в енергосистемі.

РИНОК ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Енергосистема України працює з резервом потужності з 17 лютого. Оператор системи передачі НЕК «Укренерго» не встановлював ліміти споживання електроенергії для операторів систем розподілу (ОСР) з 12 лютого (за винятком Одеської обл.). Однак при зміні ситуації в енергосистемі та різкому зростанні споживання можливе застосування відключень.

Відсутність дефіциту електроенергії пояснюється низкою чинників: потепління, функціонування ГЕС та АЕС на максимальних потужностях, відновлення частини ТЕС. Імпорт з ЄС здійснювався у незначних обсягах.

Через пошкодження мереж ОСР, спричинених обстрілами, сталося знеструмування у прифронтових районах Харківської, Запорізької, Херсонської областей. Завершено відновлювані роботи в Одесі, де довгий час зберігались мережеві обмеження внаслідок значного пошкодження енергетичної інфраструктури.

Упродовж 1-20 лютого зафіксовано такі середньозважені ціни на ринку на добу наперед (РДН): базова (Base) 3 124,26 грн./МВт-год., пікова (Peak) 3 779,34 грн./МВт-год., позапікова (Offpeak) 2 469,19 грн./МВт-год. На суміжних ринках РДН Румунії, Словаччини й Угорщини найвищі ціни на електроенергію в лютому становили 6 795,19 грн./МВт-год., 7 064,28 грн./МВт-год., 7 065,82 грн./МВт-год. відповідно.

Національна комісія, яка здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), зняла з

розгляду питання перегляду граничних цін (price caps) на РДН, внутрішньодобовому (ВДР) та балансуєчому (БР) ринках на невідзначений період через зміну ринкової ситуації.

Водночас підвищення граничних цін не розглядалося в комплексі з розширенням кола виробників електроенергії, на які покладено спеціальні обов'язки (PCO) щодо забезпечення населення, за рахунок теплових енергогенеруючих компаній. Також у відповідній постанові КМУ, від 28 жовтня 2022р., такі норми не були передбачені.

Збереження без змін механізму розподілу оплати послуги з PCO до 31 березня 2023р. разом із не підвищенням price caps на ринку може призвести до погіршення платіжного балансу державної генерації та знизити її можливості щодо виконання зобов'язання за PCO перед населенням.

Уряд розглядає декілька концепцій підвищення тарифів на електроенергію для населення. Один із сценаріїв передбачає встановлення повністю ринкових цін на енергію, всі решта — окремі графіки підняття цін з метою пом'якшення економічних наслідків для споживачів. Наразі тариф для побутових споживачів приблизно втричі нижчий, ніж реальна ціна електроенергії, а отже держава дотує кожну кіловат-годину незалежно від рівня доходів всіх споживачів.

Поточну систему субсидування всіх споживачів планується замінити субсидіями для незахищених верств населення. Відповідний закон про запровадження мораторію на підвищення тарифів на опалення та гарячу воду протягом дії воєнного стану та шести місяців після його припинення не передбачає мораторію на підвищення тарифів на електроенергію.

РИНОК НАФТОПРОДУКТІВ

Зберігається тенденція до зниження цін на АЗС. Упродовж 2022р. Україна повністю перебудувала свій ринок пального і завдяки

цьому, ймовірно, і надалі буде забезпечена паливом. Головною проблемою на цьому ринку в 2023р. залишаються воєнні дії, через що важко гарантувати його стабільність. Серед очевидних викликів розглядалось також ембарго ЄС на імпорт нафтопродуктів з РФ, яке набрало чинності з 5 лютого. Однак, як показує ситуація, такі дії не спричинили кризи в Європі, а отже не будуть вкрай негативними для українського ринку.

В лютому підтвердився потенціал для подальшого зниження цін на нафтопродукти щонайменше на 1-2 грн./л. Що ж до майбутньої посівної кампанії в Україні, то вона жодним чином не вплине на ціноутворення на паливе, оскільки агрофірми сформували відповідні запаси.

СЕКТОР ВДЕ

Оператор системи передачі «Укренерго» майже повністю розрахувався за застосовані раніше диспетчерські обмеження до виробників ВДЕ протягом 2022р. та за січень 2023р. (загальний обсяг заборгованості за 2022р. складав понад 3 млрд. грн.). Для погашення частково було використано кошти з відповідного цільового кредиту, залученого минулого року НЕК «Укренерго».

Актуальним залишається питання покриття заборгованості за «зеленим» тарифом. Проблеми із заборгованістю стосуються також накопичених за попередній рік боргів внаслідок дефіциту тарифу на передачу НЕК «Укренерго». Відкритим є питання, яким чином будуть закладені принципи розрахунків на поточний рік, включаючи оплату за небаланси.

ГАЗОВИЙ РИНОК

Ф'ючерсні ціни на природний газ Front Month на нідерландському хабі TTF у ході торгів 17 лютого 2023р. опустилися нижче €50/МВт-год. вперше за останні 1,5 року (з вересня 2021р.), тобто \$550/тис. куб. м. або 24 800 грн./тис. куб. м. (з ПДВ). Вартість газу на європейській біржі знижується через теплу погоду і посилення вітру, а також достатні запаси газу в підземних газосховищах ЄС.

У лютому річні ціни на газ для побутових споживачів, оприлюднені 9-ма компаніями,

коливались у межах від 7,70 до 9,99 грн., тобто залишилися незмінними з початку року. На платформі короткострокового ринку УЕБ (21 лютого) газ із ГТС продавався за ціною 19 470 грн./тис. куб. м., а з підземних сховищ — 18 350 грн./тис. куб. м.

НАК «Нафтогаз України» вдалося закрити потребу в природному газі для проходження поточного опалювального сезону, придбавши понад 400 млн. куб. м. газу у норвезької компанії Equinor та майже 130 млн. куб. м. газу у партнерів з Німеччини. Варто відзначити послідовну допомогу країн G7 та уряду Норвегії у фінансуванні необхідних обсягів газу.

ДОПОМОГА ПАРТНЕРІВ

За даними Міненерго, станом на 1 лютого 2023р. до Фонду підтримки енергетики України, створеного Секретаріатом Енергетичного Співтовариства у квітні 2022р., надійшло €144,366 млн., з яких €108 млн. було розподілено на закупівлю енергетичного обладнання, палива, послуг для задоволення критичних українських енергетичних компаній.

АТ «Укргазвидобування» отримало обладнання для відновлення пошкодженої нафтогазовидобувної інфраструктури від EQT Corporation — найбільшого видобувника газу в США.

Ухвалено рішення щодо 3-го траншу допомоги енергетичному сектору від США у вигляді обладнання, яке надійде на початку березня (за повідомленням Міністра енергетики Дж.Гренхолм) для відновлення роботи енергосистеми.

VI.

СОЦІАЛЬНА СФЕРА

ЩОДО ВІДМІНИ 2% ПОДАТКУ ДЛЯ ФОП

Комітет ВР з питань податкової політики підтримав за основу урядовий Законопроект №8401 про відміну 2% податку для ФОП. Законопроектом Кабміну пропонується, що окремі норми податкового законодавства діятимуть до скасування воєнного стану на території України, але не пізніше 1 липня 2023р. Законопроект передбачає: скасування пільги зі сплати податку для ФОП I та II групи; поновлення проведення документальних перевірок; відновлення штрафних санкцій за порушення порядку використання РРО/ПРРО тощо. За підрахунками Кабміну скасування єдиного податку у розмірі 2% дозволить додатково залучити до бюджетів у 2023р. близько 8 млрд. грн.

Податкові пільги було запроваджено з 1 квітня 2022р. і передбачалося, що вони мають діяти до закінчення воєнного стану. Таким чином, бізнес загалом і ФОП зокрема, повернуться до тих податкових умов, які існували до початку повномасштабної війни. Але, звісно, сплачувати «довоєнні» податки багатьом стане значно важче, і загалом бізнес ідею відміни пільг не підтримує.

На сполох б'ють українські аграрії. Так, Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу» звернулася до Голови Верховної Ради з проханням не підтримувати проект Закону, який передбачає скасування податкових пільг на час воєнного стану. Скасування податкових пільг, які були введені під час воєнного стану, може призвести до суттєвого зменшення можливостей підприємств продовжувати вести свою господарську діяльність. 2023р. для сільгоспвиробників буде не простий, оскільки ціни на все зросли. Це означає, що навіть за найоптимістичнішого сценарію вартість посівної зросте на 40-50%. А оскільки військові дії на території України продовжуються, і аграрний сектор все ще зазнає збитків через воєнний конфлікт (які вже сягають \$34,25 млрд.), то сільгоспвиробники досі гостро потребують податкових пільг, запроваджених державою.

Головною причиною відміни податкових пільг є вимога міжнародних партнерів, зокрема, МВФ. Законопроект має на меті виконання Україною зобов'язань у рамках Меморандуму про економічну та фінансову політику від 8 грудня 2022р., згідно з яким, між іншим, Україна взяла на себе зобов'язання якнайшвидшого відновлення довоєнного стану податкової політики. У межах співробітництва з Фондом Україна має не лише повернути довоєнне оподаткування, а й не створювати нових пільг чи винятків, які б зменшували податкову базу. Окрім того, у Меморандумі (Меморандум про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором), підписаному Україною та ЄС 16 січня для отримання допомоги у розмірі €18 млрд., є такий пункт: «Реалізація дорожньої карти щодо поступового скасування тимчасових надзвичайних заходів, вжитих після початку війни у сфері податкової політики, у чітко визначеній послідовності (1-2 квартали 2023 року)».

Окрім того, необхідність скасування пільги пояснюють тим, що згодом вона почала завдавати більше шкоди, ніж користі. Наприклад, у випадку зі скасуванням податків на імпорту пільгова спрощена система деформувала конкурентне середовище та надала переваги тим бізнесам, які цього потребували найменше. Зокрема податки за обігом, якщо вони використовуються не тільки мікробізнесом, як це було упродовж тривалого часу, але й середнім та великим, викривляють конкуренцію та сприяють виникненню вертикально інтегрованих монополій. За даними ресурсу «Опендатабот», станом на 1 травня 2022р. на ставку 2% перейшли 161,3 тис. ФОП та 38,6 тис. компаній. Серед тих, хто скористався цією можливістю, у травні були такі компанії: «Епіцентр», «Нова Лінія», «ЮСК», «Антошка», «Інтерхім», «Галнафтохім», «Інтертоп».

Ідея податку в розмірі 2% була абсолютно доцільною. Вона давала можливість відновити бізнес або перемістити його до безпечнішого регіону України, а також дозволяла відмовитися від складної системи обліку та податкової звітності, і це було певним компромісом між владою та бізнесом. Податкові пільги були корисними для економіки. Станом на 1 січня, в країні було 313 тис. ФОП та 53,5 тис. юридичних осіб, які сплачували єдиний податок у розмірі 2%. Задекларований обсяг доходу за квітень-листопад 2022р. склав 300 917 млн. грн., задекларована сума єдиного податку склала — 6 020 млн. грн.

Оцінюючи відмову від цієї системи, слід наголосити, що правила бізнесу мають бути для всіх однаковими, і ніхто не може мати неконкурентних переваг. Таким чином бізнес в Україні відновлюється, перехідні періоди завершуються, тому підприємства мають стати на повноцінний податковий облік.

Проте сьогодні постає питання про те, яку податкову модель необхідно створити. Так, в умовах війни необхідно, з одного боку, знизити податкове навантаження, але водночас і забезпечити надходження грошей до держбюджету. Сучасна податкова модель не є

оптимальною, тому що скасовується податок у розмірі 2%, але зберігається податковий тиск на малий та середній бізнес. В цьому випадку є більш доцільним встановити нульову ставку податку на прибуток, якщо вона не виводиться із компанії, тобто фактично запровадити податок на виведений капітал. Доцільним також є зниження податку на доходи фізичних осіб. Це потрібно для того, щоб стимулювати людей залишатися в Україні та працювати тут. Основну частину податкових надходжень до бюджету формують ПДВ та акцизи. І якщо люди залишаються в країні, працюють і витрачають тут гроші, то надходження за цими двома податками зростатимуть.

ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ КОМУНАЛЬНИХ ТАРИФІВ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ

Одна із вимог МВФ, якою зумовлені послаблення та відстрочення у виплаті відсотків за кредитами, є запровадження ринкових тарифів на електроенергію. У разі невиконання вимог МВФ Україні загрожує суверенний дефолт. Зокрема, у зоні ризику також тарифи на водопостачання та водовідведення. Підвищити тарифи на ці послуги можуть через те, що очікується перегляд прайс-кепів (граничних цін) на них. Коли

прайс-кепи стануть вищими, то можуть підвищити і тарифи. З 1 січня 2023р. в Україні вже зросли тарифи на електроенергію для побутових споживачів. Відповідне рішення ухвалила 21 грудня 2022р. Нацкомісія, яка здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг.

За Законом №7427 від 29 липня 2022р. в країні запроваджено мораторій на підвищення тарифів для фізичних осіб на опалення, газ та гаряче водопостачання протягом дії воєнного стану та шести місяців після його припинення. Заборона підвищувати вартість електрики та холодної води при цьому не передбачалася.

Наразі Уряд розробляє програму, яка дозволить після опалювального сезону повернутись до питання підвищення тарифів на комунальні послуги. В Уряді вже розглядають кілька варіантів підвищення. Найбільш радикальний варіант зміни тарифів передбачає встановлення в Україні повністю ринкових цін на енергію. Це означає, що населення купуватиме електроенергію за такими ж цінами, як і промислові споживачі (зараз на рівні 5-6 грн./кВт-год., що вчетверо вище за поточну вартість). Також розглядають варіанти поступового підвищення цін. Наприклад, за певним графіком, що матиме м'якіші економічні наслідки для споживачів.

Громадянам буде важко з розумінням поставитися до підвищення тарифів, навіть на тлі такої очевидної необхідності допомогти вітчизняній енергетиці у відновленні. Адже навіть за сьогоднішніми цінами багато хто не в змозі оплачувати комунальні послуги, у т.ч. й вартість електроенергії. Відповідно до даних ОВА та Київської міської ВА (без урахування непідконтрольних територій), які збирає Мінрегіон, громадяни України заборгували 35,35 млрд. грн. за послуги ЖКГ, станом на 1 грудня 2022р., причому всього за місяць заборгованість зросла на 2,2 млрд. грн.

Борг розподіляється таким чином: опалення та гаряча вода — 24,4 млрд. грн.; водопостачання — 7,4 млрд.; управління багатоквартирним будинком — 2,21 млрд. грн. (ця цифра з репрезентативної вибірки найбільших компаній з управління багатоквартирними будинками); вивезення сміття (поводження з побутовими відходами) — 1,28 млрд. грн. У майбутньому борги українців тільки зростатимуть, адже зарплати скоротилися, а інфляція та проблеми у банківській системі фактично знецінили накопичення.

Поки що невідомо, яким буде фінальне рішення Уряду щодо підвищення тарифів, і чи не буде його вчергове перенесено. Проте зрозуміло, що зміни тарифів мають потягнути за собою зміну системи субсидування. На думку урядовців, адресні монетарні субсидії для незахищених верств населення здатні повністю покрити потреби побутових споживачів електроенергії. Таким чином, держава сподівається пом'якшити наслідки підвищення ціни на електроенергію для побутових споживачів під час воєнних дій. Судячи з озвученого чиновниками, найбільше підвищення тарифів відчує на собі середньостатистична родина із громадянами, які працюють. Адже заможні зможуть сплатити будь-який ринковий тариф, а бідні та літні громадяни отримуватимуть компенсацію від держави.

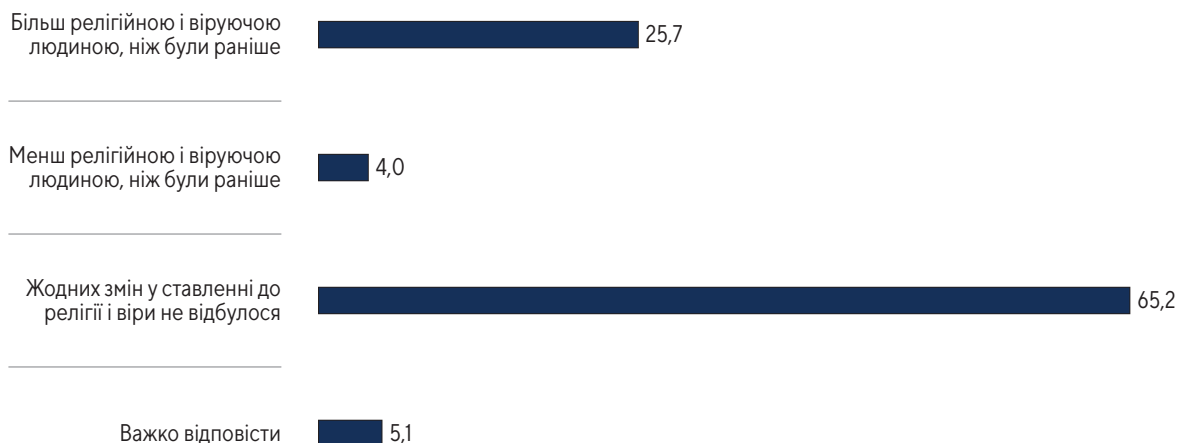
Варто нагадати, що у державному бюджеті на 2023р. на житлові субсидії передбачено майже на 10% менше коштів, порівняно з 2022р. — 37 млрд. грн. Крім того, на цей рік Уряд очікує, що середньомісячна чисельність громадян, яким виплачуються пільги на оплату житлово-комунальних послуг, скоротиться на півмільйона осіб, до 1,2 млн., а середньомісячний розмір пільги зросте із 641,8 до 824,3 грн. Тобто Уряд планує, що одержувачів субсидій поменшає, але розмір виплати зросте.

VII.

ПОЗИЦІЇ ГРОМАДЯН З АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ¹

ВІЙНА І ЦЕРКВА

ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ (після лютого 2022р.) ВИ СТАЛИ...
% опитаних

РЕГІОНИ*				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Більш релігійною і віруючою людиною, ніж були раніше	31,2	24,3	22,0	23,3
Менш релігійною і віруючою людиною, ніж були раніше	4,1	4,0	0,5	5,9
Жодних змін у ставленні до релігії і віри не відбулося	62,0	65,8	75,1	63,0
Важко відповісти	2,8	5,9	2,4	7,8

* Розподіл областей за регіонами: **Захід:** Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області; **Центр:** Київ, Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області; **Південь:** Миколаївська, Одеська області; **Схід:** Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області.

¹ Результати соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні з 4 по 11 листопада 2022р.

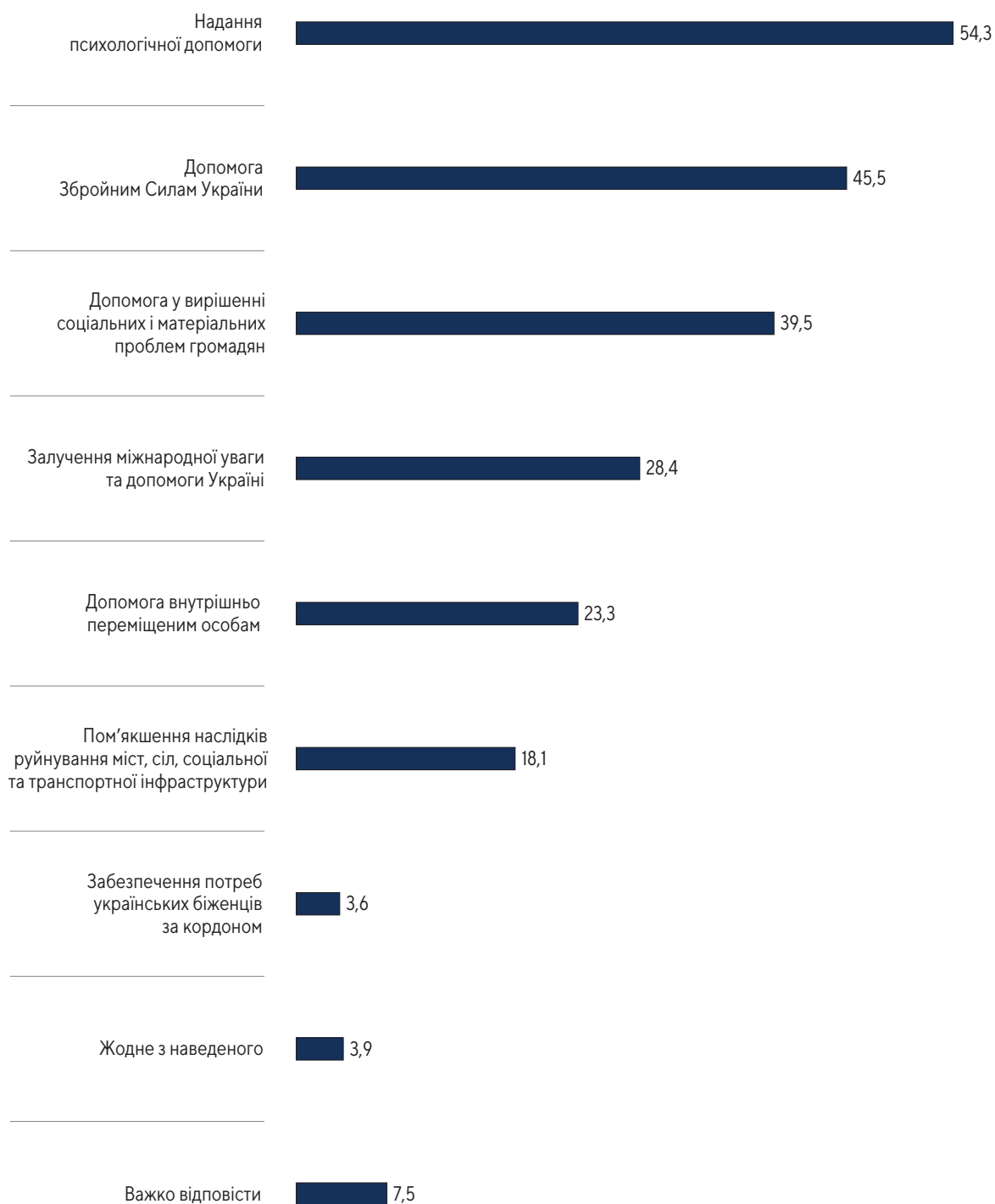
Опитування методом face-to-face проводилося у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській, Чернівецькій областях та місті Києві (у Запорізькій, Миколаївській, Харківській областях – лише на тих територіях, що контролюються Урядом України та на яких не ведуться бойові дії).

Опитування проводилося за стратифікованою багатоступеневою вибіркою із застосуванням випадкового відбору на перших етапах формування вибірки та квотного методу відбору респондентів на заключному етапі (коли здійснювався відбір респондентів за статеві-віковими квотами). Структура вибіркової сукупності відтворює демографічну структуру дорослого населення територій, на яких проводилося опитування, станом на початок 2022р. (за віком, статтю, типом поселення).

Опитано 2 018 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%. Разом з тим, додаткові систематичні відхилення вибірки можуть бути зумовлені наслідками російської агресії, зокрема, вимушеною евакуацією мільйонів громадян.

ЯКІ ЗАВДАННЯ Є ПЕРШОЧЕРГОВИМИ ДЛЯ РЕЛІГІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ?*

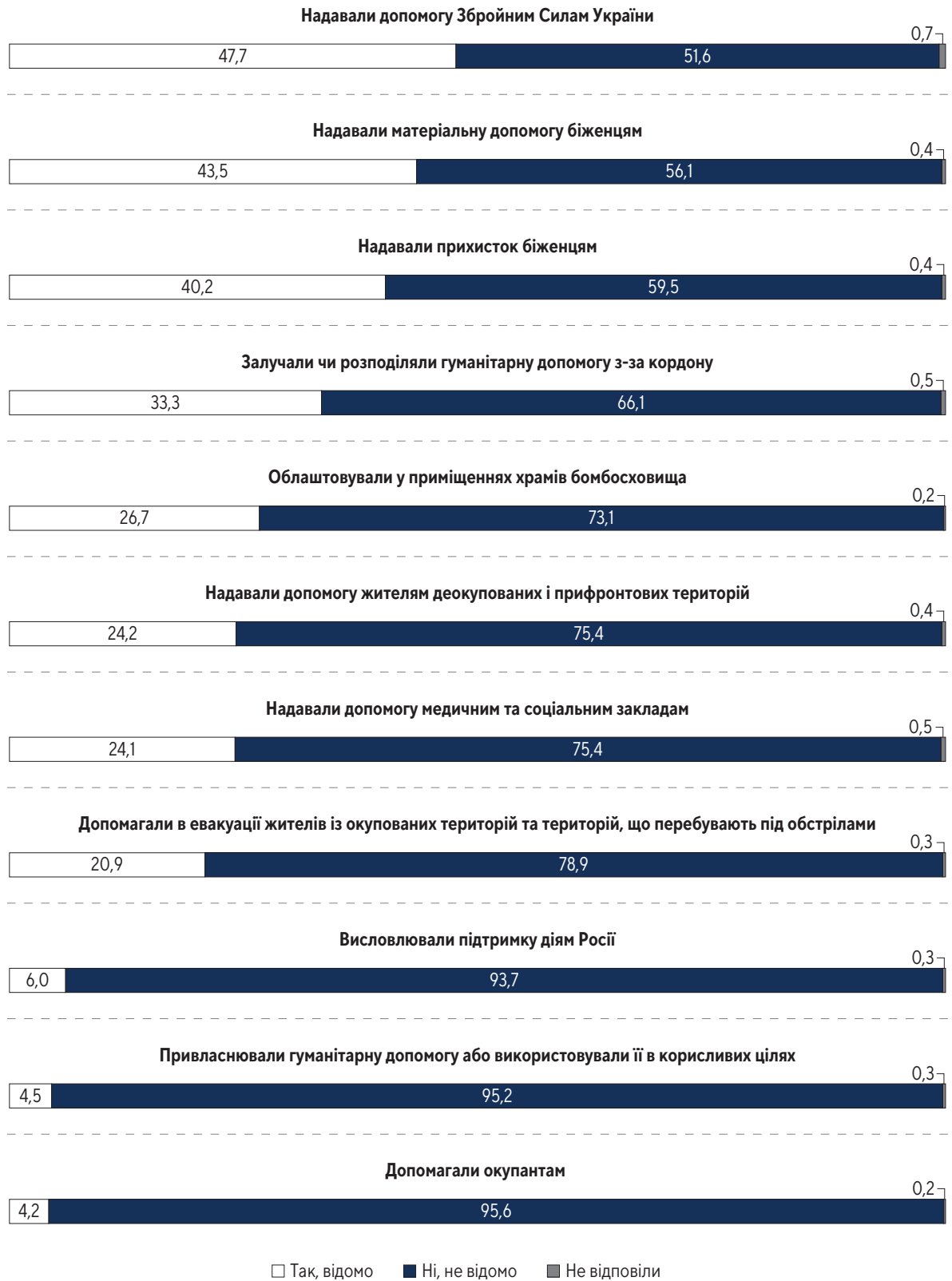
% опитаних

* Респондентам пропонувалося відзначити не більше трьох прийнятних варіантів відповіді.

ЧИ ВІДОМО ВАМ ПРО ВИПАДКИ, КОЛИ РЕЛІГІЙНІ ГРОМАДИ (БУДЬ-ЯКОЇ РЕЛІГІЙНОЇ НАЛЕЖНОСТІ) ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ (ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022Р.) ВЧИНЯЛИ ТАКІ ДІЇ...?*

% опитаних

* Мова лише про випадки, з якими ви стикались особисто.

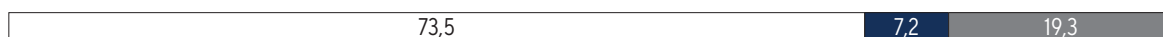
ЧИ РЕЛІГІЙНА ГРОМАДА, ДО ЯКОЇ ВИ НАЛЕЖИТЕ, З ПОЧАТКУ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ (після 24 лютого 2022р.) ВЧИНЯЛА ТАКІ ДІЇ?

% тих, хто є членом певної релігійної громади (парафії)

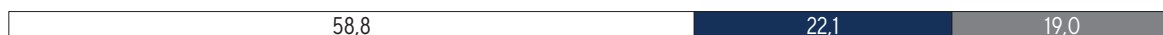
Надавала матеріальну допомогу біженцям

Надавала допомогу Збройним Силам України

Надавала прихисток біженцям

Залучала чи розподіляла гуманітарну допомогу з-за кордону

Надавала допомогу медичним і соціальним закладам

Надавала допомогу жителям деокупованих і прифронтових територій

Облаштовувала у приміщенні храму бомбосховище

Допомагала в евакуації жителів із окупованих територій та територій, що перебувають під обстрілами

☐ Так ☒ Ні ☐ Не знаю/важко відповісти

ЧИ ОТРИМУВАЛИ ВИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ВІД ВАШОЇ РЕЛІГІЙНОЇ ГРОМАДИ...?

% тих, хто є членом певної релігійної громади (парафії)

Психологічну підтримку

Моральну підтримку

Матеріальну підтримку

☐ Так, отримували ☒ Ні, не отримували, хоча потребували її
☐ Не потребували такої підтримки ☐ Не відповіли

Над номером працювали:

Колектив авторів: Ю.Якименко (керівник проекту), А.Биченко, М.Білявський, О.Мельник, М.Міщенко, М.Пашков, О.Пищуліна, В.Омельченко, П.Стецюк, М.Сунгуровський, В.Юрчишин, В.Удальцова (інтерн, довідкові матеріали)

Редакційно-видавничий відділ: З.Міщенья, К.Мокляк, Т.Овсяник

Фото обкладинки: Сергій Тахмазов

Ця публікація підготовлена в рамках проекту Програми MATRA, що фінансується Посольством Королівства Нідерландів в Україні. Оцінки та висновки авторів не слід розглядати як офіційну позицію Посольства

Наша адреса:

01032, м.Київ, бул.Тараса Шевченка, 33б, 7-й поверх

Телефон: (38 044) 201-11-98

Факс: (38 044) 201-11-99

e-mail: info@razumkov.org.ua

Веб-сторінка: www.razumkov.org.ua

